

TERMAL VE MADEN SULARI TESİSLERİNDE PEYZAJ TASARIMININ ÖNEMİ

Mehmet TOPAY*¹, Volkan KÜÇÜK¹

¹SDÜ Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Isparta

ÖZET

Sağlık ve turizm, hem dünyada hem de Türkiye’de termal ve maden sularının önemli kullanım alanlarıdır. Yaşamın farklı evrelerinde karşılaşılan sağlık sorunlarının bazılarının çözümü için iyi bir alternatif olan bu kaynak, iyi bir tesis ve cazip bir sunum ile hem sağlık hem de turizm için daha etkin bir şekilde değerlendirilebilir. Böylece, bu kaynak yolu ile gelecekte ülke ekonomisine önemli girdiler sağlanabilir.

Bu çalışmada, Türkiye’nin özellikle batı bölgelerinde yoğunlaşmış termal tesislerin önemli bir eksiği olan peyzaj tasarımının gerekliliği araştırılmıştır. Bu doğrultuda, başarılı bir peyzaj tasarımının tesislere katkılarını ortaya koymak için 6 işletme ve bu işletmelere gelen 128 ziyaretçi ile anket yapılmıştır. Çalışma sonucunda tesislerin:

- cazibesini arttırmak yoluyla kullanıcı sayısını arttırmak,
- ziyaretçilerin tedavi amaçlı konaklamaları süresince ruhsal ve bedensel yapıları üzerine olumlu etkilerde bulunarak tedavilerine destek olmak ve
- işletme ve ziyaretçilerin karşılıklı kazanım sağlamalarına yardımcı olmak amacıyla peyzaj düzenlemesi yapmasının kaçınılmaz bir gereksinim olduğu ortaya çıkmıştır.

Ayrıca, çalışmada iyi bir peyzaj tasarımı ve başarılı sonuçlar için bu konuda eğitim almış bir peyzaj mimarından yararlanmanın da önemli bir zorunluluk olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimelere: Termal Turizm, Termal ve Maden Suları, Peyzaj Planlama, Peyzaj Tasarımı.

IMPORTANCE OF LANDSCAPE DESIGN IN THERMAL AND MINERAL WATER FOUNDATIONS

ABSTRACT

Tourism and health are two important using type of thermal and mineral water in the world and Turkey. These resources which are very good alternatives for solving some health problems occurs in different stages of life can be more efficiently evaluated for health and tourism with attractive presentation and a well foundation. Thus, through these resources in the future, important income to the country's economy can be provided.

In this study, it has been investigated the necessity of landscape design is very important absence of foundations which is located especially western regions of Turkey. In this way, it has been performed a questionnaire with 128 visitors and 6 institutions to show the contribution of a success landscape design for foundation. In the final of this study, it was founded inevitable facts that

- to increase the usage ratio by increasing of attractiveness of institutions,
- to support the cure of visitors by positive effects on their psychological and physiological structure in to stay and
- to make a landscape design for increasing of reciprocal satisfactions of customer and owners of foundations.

Furthermore, it was determined inevitable fact that taking an aid from a landscape architect to success and efficient landscape design.

Keywords: Thermal Tourism, Thermal and Mineral Water, Landscape Planning, Landscape Design.

* Yazışma yapılacak yazar: mtopay@orman.sdu.edu.tr

Makale metni 11.02.2010 tarihinde dergiye ulaşmış, 05.04.2010 tarihinde basım kararı alınmıştır.

1. GİRİŞ

Günümüz çalışma koşulları bedensel aktivite eksikliği, düzensiz beslenme, stres gibi olumsuz koşulları içermektedir. Bu koşullarda insanların fizyolojik ve psikolojik yapıları üzerinde kısa ve uzun vadede olumsuz etkiler yaratmaktadır. İnsanlar, söz edilen bu olumsuz etkilerden kurtulmak için farklı arayışlara girmektedir. Termal ve maden suları da bozulan fiziksel ve psikolojik sağlığın geri kazanılabileceği aynı zamanda serbest zamanların etkin bir şekilde değerlendirilebileceği önemli kaynaklardan biridir (KTB, 2010).

Termal ve maden sularından yararlanma “Termal Turizm” olgusunu doğurmuştur. Termal turizm, termo-mineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerin birleştirilmesi ile yapılan kür uygulamaları yanı sıra termal suların (sıcak su ve maden suyu) ve bunlara ait çamurlar ile bu su ve çamurların değerlendirildiği tesislerin (hamam, kaplıca, vb.) eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür (KTB, 2010; MEB, 2008; BSM, 2008)

Termal turizm ile hem tedavi olanakları kullanılmakta hem de rekreasyon gereksinimi karşılanabilmektedir. Termal ve maden suları tesisleri (kaplıca, ılıca, içme, hamam, çermik, vb) günlük rutin hayattan kaçabilme, rahatlama ve sağlıklı bir yaşam sürebilme özelliklerine sahiptirler. Termal ve maden sularından, içeriklerindeki mineral tuzları ve insan organizmasına yararlı bileşimleri nedeniyle birçok hastalığın tedavisinde yararlanılmaktadır. Üstelik doğal bir bakım yöntemi olması da kaplıcaların olumlu yönlerinden biridir. Düzenli olarak yapılan ziyaretlerle zihin ve beden sağlığına katkılar sağlanmaktadır. Ayrıca, yeni ortamlar, yeni kültürler ve yeni insanlar tanımaya da olanak sunmaktadır (Anonymous, 2010).

Termal turizm kapsamında önemli unsurlar olan kaplıca, kür merkezleri, içmeler, vb tesislerin peyzaj tasarımları da mekanın doğru ve uzun süreli kullanımı, insanların dış mekan gereksinimlerinin en uygun şekilde karşılanması, uygulanan tedaviye destek olabilecek tasarımların yapılabilmesi açısından son derece önem taşımaktadır.

Çalışmanın amacı, ülkemizde de farklı nedenlerle yaygın bir kullanım alanı bulan termal ve maden suları tesislerinin “peyzaj düzenlemesi” açısından güncel durumunu ortaya koymak, işletme ve ziyaretçilerin yapılmış düzenlemeler hakkındaki görüşlerini belirlemek ve peyzaj düzenlemelerinin tesisin tercih edilip edilmemesi konusunda etkilerini ortaya koymaktır.

1.1. Dünya’da ve Türkiye’de Termal Turizm

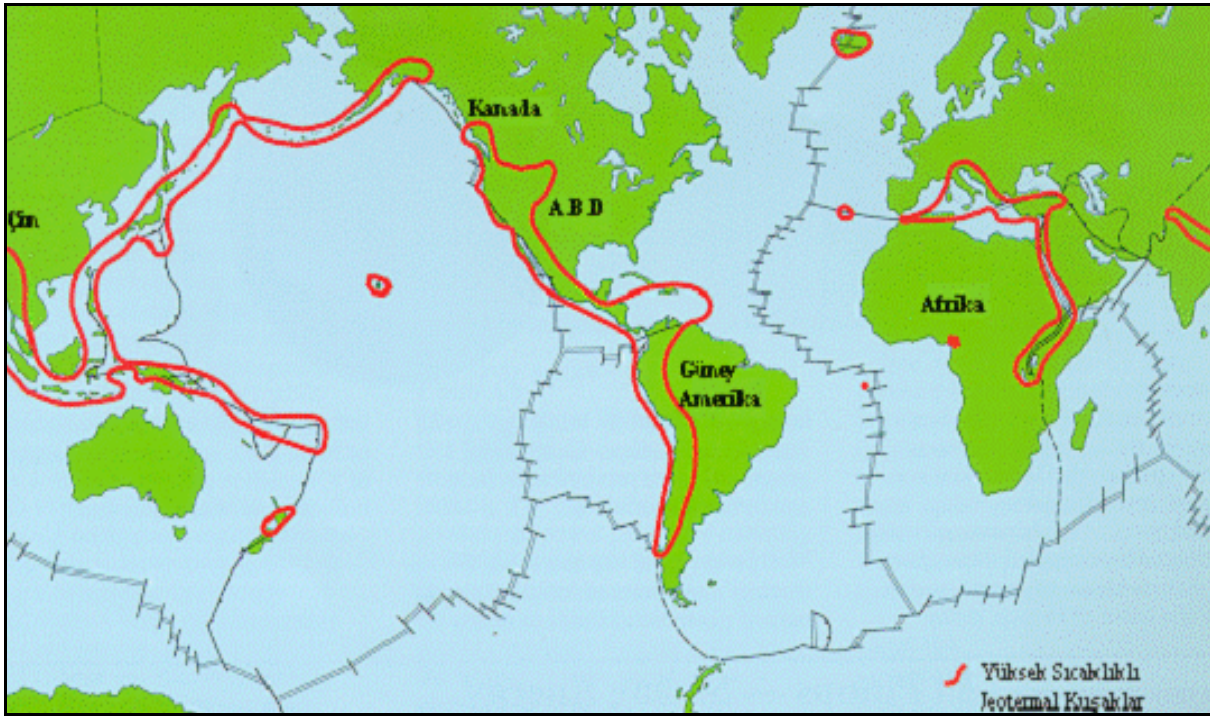
19. yy’a kadar tıp ilmi birçok hastalık için henüz çözüme sahip değildi. Bu nedenle insanlar çevrelerindeki bazı doğal kaynakları tedavi amaçlı kullanmışlardı. Bu kaynaklar içinde hiç şüphesiz en önemlisi termomineral suları (Monti, 2010). Kaplıcalardan sağlık amacıyla ilk kez MÖ 500 yıllarında yararlanılmış, Hipokrat (460–370) romatizmal hastalıkların ve sarılığın tedavisi amacı ile kaplıca ve içmeceleri önermiştir (Yılmaz, 1987). 19 yy’da termal kaynaklar yoğun bir şekilde tedavi amaçlı ve insan organizmasındaki fonksiyonları düzenleyici olarak kullanılmaya başlanmıştır (URL-1, 2008; Monti, 2010).

Yapılan araştırmalara göre termal kaynakların farklı amaçlar için kullanımı MÖ 10.000 yıllarına kadar uzanmaktadır (Yılmaz, 1987; URL-1, 2008). O dönemlerde jeotermal akışkandan Akdeniz Bölgesi’nde çanak, çömlek, cam, tekstil, krem imalatında yararlanılmakta olduğu bildirilmektedir. MÖ 1500 yıllarında ise Romalılar ve Çinlilerin doğal jeotermal kaynakları banyo, ısınma ve pişirme amaçlı kullandıkları belirlenmiştir. Roma hamamlarında kaplıca sularından yararlanılması kapalı kaplıca binalarının yaygınlaşmasını sağlamıştı. Romanın doğu bölümünde bulunan Spa kenti de kaplıcaları ile ün kazanmıştı. Bu nedenle “SPA”, “*Salus Per Aquam*,” değişik dillerde kaplıcanın karşılığı olarak kullanılmıştır (URL-1, 2008). MS 630 yıllarında, Japon İmparatorluğu’nda kaplıca geleneği yaygınlaşmaya başlamıştı. 1800’lü yıllarda ABD’de kaplıcalar hızla yaygınlaşmaya başlamış ve 1860 yılında ABD’nin Kaliforniya (CA) eyaletinde ilk termal tesis olan “The Geysers” açılmıştı. 1870’lerden sonra ABD’de kaplıca ve benzeri yerlere olan talep çok artmaya başlamış, 1900’lü yıllarda Calistoga, CA’da otuzdan fazla kaplıca merkezi hizmete açılmıştı (Yılmaz, 1987).

Günümüzde birçok ülke, termal turizmin insan sağlığında önemli bir yeri olduğunun bilincinden hareketle termal turizm konusuna önem vermektedir. Termal turizm amaçlı olarak senede Almanya ve Macaristan’a 10 milyon

kişi, Rusya'ya 8 milyon kişi, Fransa'ya yaklaşık 1 milyon, İsviçre'ye 800 bin kişi, Japonya'nın Beppu şehrine 13 milyon kişi gitmektedir. Termal turizm Avrupa ülkelerinden Almanya'da önemli sektör haline gelmiştir. 263 adet resmi belgeli termal merkez bulunan Almanya'da tesislerin toplam yatak kapasitesi 750.000'dir. Almanya'nın Stuttgart kentinde bulunan Das Leuze Kaplıca ve Rekreasyon Tesisleri'ni yaz aylarında günde 8.000 kişi ziyaret etmektedir. Bu rakam, yıllık ortalama 3.000 kişi/gün olmaktadır. Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da son yıllarda çok gelişmiş tedavi edici kaplıca merkezleri kurulmuştur. İki ülkede 60 tedavi edici termal merkezi bulunmakta olup senede 500.000'e yakın hastaya tedavi hizmetleri verilmektedir. Ayrıca, Fransa'da 104, İspanya'da 128 adet ve İtalya'da ise 360 civarında termal tesis bulunmaktadır. Rusya'da çok sayıda kür merkezinin bulunduğu ve yılda 8 milyon turistin geldiği belirtilmektedir. Japonya'da 1.500 adet kaplıcada 100 milyon geceleme kapasiteli termal turizm yapılmaktadır. ABD'nin Arkansas eyaletinde ise 55 bin kişinin yararlanacağı termal tesislerin yapılmış olduğu, Hawaii'de turizmi 12 aya yaymak için termal sulardan yararlanılarak yeni kurulan tesisler ile termal turizm ağırlıklı uygulamalara başladığı bilinmektedir (KTB, 2010).

Dünyanın jeotermal potansiyeli bakımından en zengin 7 ülkesinden birisi, Avrupa ülkeleri arasına ise birinci sırada olan Türkiye, yüksek jeotermal potansiyele sahip Alpin-Himalaya orojenik kuşağı üzerinde yer almaktadır (Şekil 1) (Şimşek vd., 2005).

Şekil 1. Jeotermal Kuşaklar (Jeotermal Derneği, 2008).

Ülkemizde 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığından termal amacına yönelik olarak (Sağlık Bakanlığınca kür merkezi uygun görülen) turizm yatırım belgesi almış 10 tesisin yatak sayısı 2.461, turizm işletme belgesi almış 30 tesisin yatak sayısı ise 8.562'dir. Yaklaşık olarak 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir. 2634/4957 sayılı Kanun uyarınca ilan edilmiş 2 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi bulunmaktadır (İzmir Dikili ve İzmir - Bergama - Allanoi - Manisa Soma Menteşe Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi). Türkiye, 9. beş yıllık kalkınma planında (2007-2013) bu yüksek termal turizm kapasitesi dolayısıyla 2013 yılında 800 milyon dolarlık bir yatırım hedeflemektedir (Mertoğlu, 2007), ayrıca yerel kürist sayısını 2020 yılına kadar 30 milyon, yabancı kürist sayısını ise 1 milyon kişiye çıkarmayı hedeflemektedir (Şimşek vd., 2005; KTB, 2010).

1.2. Termal Turizm’de Planlama ve Tasarım

Ülkemizdeki jeotermal kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasına yönelik olarak geleneksel kaplıca kullanımından farklı bir anlayış ve yaklaşım geliştirilmeye çalışılmaktadır. Termal turizmin geliştirilmesi yönünde kür parkı, kür merkezi ve konaklama entegrasyonu sağlayan tesisleri bünyesinde bulunduran uluslararası standartlara sahip nitelikli tesislerin sayısı ile birlikte, turizm geliri ve turist sayısının artırılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda termal alanların koruma-kullanma dengesi çerçevesinde planlanması hedeflenmekte olup bu çalışmalara öncelik verilmektedir (KTB, 2010).

Turizm sektöründe ekonomik yönden verimli, doğal ve kültürel kaynakların kullanımında bilinçli ve istikrarlı bir gelişme ancak rasyonel bir planlamanın yapılması ve bu planların uygulanması ile mümkündür. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezlerindeki planlama faaliyetleri ve onama süreci 3194 sayılı İmar Kanunundan ayrılarak 2634/4957 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamına alınmıştır ve fiziki plan çalışmaları genel anlamda (KTB, 2010);

- 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları
- 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planları ve
- 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları olmak üzere 3 farklı ölçekte yürütülmektedir.

Ayrıca, Anonim (2001) (Kaplıcalar Yönetmeliği) Altıncı Bölüm 29. Maddesinde çevre düzenlemesi ile ilgili olarak “*İşletmecii çevrenin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi için yürürlükte bulunan mevzuatın öngördüğü bütün tedbirleri almak zorundadır. Kür merkezi çevresinde kür parkı, spor ve dinlenme tesisleri düzenlenir*” ifadesi yer almaktadır. Turizm tesisleri ve bünyesinde konaklama yapılmadan kür programı çerçevesinde işletilip belgelendirilen tesislerde, “Termal Tesislerin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’e göre, tesislerin ek olarak “*Çeşitli spor aktivitelerine imkan verecek düzenlemelere yer vermesi*” ve “*Açık alanlarda özenli bir çevre düzenlemesi yapmalarının gerekliliği*” vurgulanmıştır (Anonim 2005).

Peyzaj tasarımı iyi yapılmış bir tesis, kaynağın sahip olduğu tedavi özelliğine ek olarak ziyaretçiler üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır. Bu yolla, ziyaretçilerin tesisleri tekrar tekrar kullanmaları için motive olmalarına yardım edilmektedir. Yapılan araştırmalar, kürden sonra insanların gereksinimleri doğrultusunda iyi bir şekilde tasarlanmış bir çevrede olmanın, ruhsal ve bedensel yapıları üzerine olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır (Şekil 3) (Cooper et al., 1995; Özgüner, 2004).

Özellikle bazı tıbbi ve aromatik bitkiler kullanılarak gerçekleştirilecek peyzaj düzenlemelerinin, ruhsal kaynaklı bazı rahatsızlıklar ve stres üzerine olumlu etkilerde bulunduğu yapılan bir çok araştırma sonucunda ortaya konulmuş önemli bir gerçektir (Bulut ve Göktuğ, 2006).

Termal turizm konusunda iyi bir yere sahip olan Almanya, başarılı bir termal turizm merkezi için (Cooper et al., 1995);

- iyi düzenlenmiş ve iyi organize edilmiş bir konaklama merkezi,
- sosyal aktiviteler için mekanlar,
- çekici dış mekan düzenlemesi ve
- dış mekanda uygun egzersiz alanlarının tasarlanması zorunluluğunu ortaya koymuştur.

Ayrıca, Amerikan SPA organizatörleri arasında yürütülen araştırmalar mekanın ambiyansı ve mekanın diğer olanaklarını da tercihleri etkileyen kriterlere eklemiştir. Yani tesislerin buldukları lokasyonların doğal yapısı ve doğal çevresinin de önem taşıdığını, dolayısıyla etrafı doğal ormanlarla veya park alanlarıyla çevrili olan tesislerin daha sevimli ve tercih edilir olduğunu belirtmişlerdir (Cooper et al., 1995).

Özgüner’e (2004) göre, Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan araştırmalarda, turistler için çekici bulunan yerlerin çoğunun doğal alanlardan oluştuğunu, yeşil alanlara ve parklara yakın yerlerin daha değerli olduğunu ve yeşil alanlardan yoksun yerlerdeki insanların yaşadıkları çevreden hoşlanmadıklarını, kent doğal alanlarının insanlar için ne kadar önemli olduğuna kanıt olarak göstermiştir. Bu alanlarla ilgili olarak göze çarpan bir başka önemli yönün ise doğa ile iç içe bulunmaktan kaynaklanan faydaların aktif katılıma bağlı olmadığıdır. Her ne kadar parkların ve yeşil alanların insanlar için önemi daha çok rekreasyonel ve sosyal aktivitelerle

ilişkilendirilmişse de, insanların doğa ile görsel temele dayanan pasif ilişkilerden de önemli ölçüde psikolojik faydalar elde edebileceği belirlenmiştir (Özgüner, 2004).

Şekil 3 Chile Resort (URL-2, 2010)

Özgüner'e (2004) göre, doğal alanlarının insanın psikolojik refahı üzerine etkisi konusunda gerçekleştirilen kapsamlı araştırmaya göre etkileri aşağıda verilen beş kategoride sınıflandırmıştır. Buna göre doğal alanlar:

- insanlara psikolojik açıdan duygusal (stresi azaltıp mutluluğu artırarak),
- bilişsel (zihin yorgunluğunu azaltarak),
- gelişimsel (özellikle çocuklarda daha yüksek seviyede zihinsel aktiviteleri teşvik ederek),
- davranışsal (maceracı davranışları desteklemek suretiyle kişilerin kendine güvenini destekleyerek) ve
- sosyal (sosyal sınıflar arasındaki sınırları kaldırarak kişiler arası iletişimi ve kaynaşmayı destekleyerek) anlamda faydalar sağlamaktadır.

Bu psikolojik durumlar ile fiziksel sağlık arasında da ilişkiler olabileceği ileri sürülmektedir (Özgüner, 2004).

1.3. Peyzaj Planlama / Tasarımı Nedir?

Peyzaj planlama ve tasarımı: Doğal ve kültürel süreçlerin ve kaynakların tanımladığı yaşam ortamlarının, koruma - kullanım dengesinin sağlanması ile kentsel, kırsal, endüstriyel, turistik ve benzeri kullanımlarda var olan ve olası çevre sorunlarının giderilmesi ve önlenmesi temelinde; kamu ve toplum yararını gözeterek açık ve/veya yeşil alanların oluşturulmasında, koruma, onarım, yenileme, restorasyon ve yönetim organizasyonunu da içeren, peyzaj planlama hizmetlerinde belirlenen ölçekteki plan, tasarım, çevre düzenleme ve proje çalışmalarıdır (Anonim, 2006).

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Veri

Ankete katılanlar Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan ve termal turizm ile ilgili olan (tesis sahibi ya da ziyaretçi) insanlardır. Anket uygulanan işletmeler ve kişilerin tümü rasgele seçilmişlerdir. Anketler, kaplıcaların yaygın olduğu Kütahya, İzmir ve Denizli illerinde bulunan 6 orta ölçekli işletme ve bu işletmelere gelen 128 ziyaretçi ile yapılmıştır. Anket yapılacak denek sayısı, Kalıpsız'a (1981) göre, termal ve maden suyu tesislerinde 2007 yılında konaklayan yerli ve yabancı kişi sayısı dikkate alınarak (Formül 1) %95 güven aralığında 72 kişi olarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{Z^2 N P Q}{N^2 D + Z^2 P Q} \quad (1)$$

n= Örnek büyüklüğü

Z= Güven katsayısı

P= Ölçmek istenen özelliğin kütlede bulunma olasılığı (%95 olarak alınmıştır)

Q= 1—P

N= Ana kütle büyüklüğü

D= Kabul edilen örnekleme hatası (çalışma için % 5'lik örnekleme hatası öngörülmüştür).

Yukarıda verilen formüle göre 72 rakamı bulunmuş fakat çalışmanın daha sağlıklı bir sonuç vermesi amacıyla 128 ziyaretçi ile anket yapılmıştır.

2.2. Materyal

Anket, işletme sahiplerine yönelik 10 ve ziyaretçilere yönelik 7 sorudan oluşan iki bölüm halinde hazırlanmıştır. İşletme sahiplerine uygulanan anket, tesisin çevresinde var olan bir bahçenin/çevre düzenlemesinin genel durumu ve yapımına ait sorular ile bahçe/çevre düzenlemesinin gerekliliği konusundaki bazı görüşleri belirlemeye yönelik soruları kapsamaktadır. Ziyaretçilere uygulanan anket ise bahçe/çevre düzenlemesinin gerekliliği, tesise ve ziyaretçilere olan maddi ve manevi etkileri gibi konularda ziyaretçilerin görüşlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

2.3. Katılımcılar

Örnekler rasgele ve Türkiye'nin üç farklı bölgesinde bulunan ilinden seçilmişlerdir. Bu iller İzmir, Kütahya ve Denizlidir. Bu iller kaplıca turizminin yaygın olarak yapıldığı bölgeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle kaplıca turizmi konusunda ülkeyi temsil etme özelliğine sahiptir. Ankete katılanlar iki kategoride ele alınmışlardır. Birinci kategoride termal turizm kapsamında tesisleri kullanan her yaş ve cinsiyetten ziyaretçiler, ikinci kategoride ise her yaş ve cinsiyetten işletme sahipleri yer almıştır. Katılımcıların tamamı T.C. Vatandaşı'dır.

2.4. Metot

Anketler, termal tesislerde anket formlarının işletme sahipleri ve ziyaretçilere dağıtılması ve yanıtlama işlemi sonucunda formların toplanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasında termal ve maden suları tesislerinde yapılacak bir peyzaj düzenlemesinin ve bu düzenlemenin bir peyzaj mimarı tarafından yapılmasının gerekliliğinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Anket sorularına verilen yanıtlar Microsoft® Excel programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda ulaşılan veriler sayısal ve yüzde şeklinde ifade edilmiş, grafik gösterimlere dönüştürülmüştür ve yorumlanmıştır. Çalışmada, genel bir eğilim belirlemesi amaçlandığı için elde edilen değerler arasında ikili ilişki aranmamış ve ulaşılan sonuçlara göre öneriler geliştirilmiştir.

3. BULGULAR

Türkiye’de sağlık ve turizm amaçlı kullanılan kaplıcalara ait tesislerin sahip olduğu bahçe / çevre düzenlemesinin mevcut durumu ve bu tesislere ait peyzaj tasarımının tesise sağlayacağı yararlar ile peyzaj tasarımının gerekliliği konusunda ziyaretçi ve işletme sahiplerine uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar iki bölüm halinde incelenmiştir. 1. bölümde ziyaretçilere uygulanan anketlerden elde edilen sonuçları, 2. bölümde ise işletme sahiplerine uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar verilmiştir.

3.1. Ziyaretçilere Uygulanan Anket Sonuçları

Anket çalışmasına katılan ziyaretçilerin %91,5’i tesise ait bir bahçe/çevre düzenlemesinin olması gerektiğini, %72,6’sı tesislere ait bahçe/çevre düzenlemesinin önemli olduğunu, %78,1’i düzenlenmiş bir bahçe/çevrenin tesis açısından yararlı olduğunu, %50,8’i bir tesisi seçerken bahçe/çevre düzenlemesinin tercih nedenleri arasında olduğunu, %65,6’sı bahçe/çevre düzenlemesinin işletmelere maddi ve manevi katkı sağladığını ve %68,7’si düzenlenmiş bir bahçe /çevrenin kendilerinde olumlu etkiler bıraktığını bildirmiştir.

3.2. İşletme Sahiplerine Uygulanan Anket Sonuçları

Anket çalışmasına katılan işletme sahiplerinin %66’sı işletmelerine ait bir bahçeni/çevrenin olduğunu, %50’si işletmelerine ait bahçenin / çevrenin gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmiş olduğunu, %33’ü işletmelerine ait bahçenin / çevrenin bir peyzaj mimarı tarafından düzenlendiğini ve çevre düzenlemesi yaptırılı ortalama 6 yıl olduğunu, %33’ü işletmelerine ait bahçenin/çevrenin düzenlenmesinden sonra ziyaretçi sayısında bir artış olduğunu, %83,3’ü işletmelerine ait bahçenin/çevrenin düzenlenmesi gerektiğini, %50’si işletmelerine ait bahçenin/çevrenin düzenlenmesinin müşteri sayısında artışa neden olacağını, %83,3’ü bahçe/çevre düzenlemesinin masraflı olduğunu, %66’sı işletmelerine ait bahçenin/çevrenin düzenlenmesinin işletmeye ekstra yük getireceğini ve %66’sı işletmelerinin tercih edilmelerinin nedenleri arasında bahçe/çevre düzenlemesinin olduğunu bildirmiştir.

4. TARTIŞMA

Çalışmada elde edilen sonuçlar, tesis sahipleri ile ziyaretçilerin benzer sorulara verdiği cevapların yüzde oranlarının büyük oranda birbirini desteklediğini göstermiştir.

Katılımcılar, düzenlenmiş bir çevrenin ziyaretçiler üzerinde olumlu bir etki bıraktığını ve bu tesise tekrar gelmeleri konusunda motive edici unsurlardan biri olduğunu bildirmişlerdir. Merkezlerde farklı sağlık sorunları için uygulanan kürlerin dış mekan düzenlemeleri ile desteklenmesinin, ziyaretçilerin kalış tercihlerini de değiştireceği konusunda daha önce yapılmış bilimsel birçok çalışmadan elde edilen sonuçlar ile bu çalışmadan elde edilen sonuçlar örtüşmektedir (Cooper et al., 1995; Özgüner, 2004).

Yapılan anket sonucunda tesislere gelen ziyaretçilerin %91,5’inin tesislere ait bir düzenlemenin olması gerektiğini ve %72,6’sının tesise ait bir düzenlemenin olmasının önemli olduğunu belirtmesi, sağlık bulmak amacıyla gelen insanlar için peyzaj düzenlemesinin ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından çarpıcı bir sonuç olarak yorumlanmıştır.

İşletme sahipleri de düzenlenmiş bir çevrenin ziyaretçiler üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu, bu nedenle katılımcıların yarısının işletmelerine ait bir bahçe / çevre düzenleme çalışması yaptığını, ancak bu çalışmalarını çoğunlukla konunun otoritesi olan bir peyzaj mimarı tarafından yapmadığını bildirmişlerdir. İşletme sahiplerinin bir kısmı tesisleri için bir düzenleme çalışması yaptıktan sonra ziyaretçi sayısında bir artış olduğunu bildirmiştir. Böylece gereksinimler doğrultusunda düzenlenmiş bir çevrenin, tesisin tercih edilmesinde etkili olan unsurlardan biri olduğu hem ziyaretçiler hem de işletme sahipleri tarafından doğrulanmıştır. Ancak, günümüz şartlarında iyi bir çevre düzenleme yapılabilmesi için harcanması gereken para miktarının yüksek olduğu, dolayısıyla bu harcamanın işletmeye ekstra yük getireceğini bildirmişlerdir. Bu bağlamda, çevre düzenleme çalışması, konu hakkında eğitim almış peyzaj mimarları tarafından çözümlenmek yerine daha ucuz ancak etkili olmayan işletme

sahibi, ziyaretçiler ve ya bahçıvanların tavsiyeleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bu tasarım önerileri kişilerin bilgileriyle sınırlı kalmış ve çoğunlukla gereksinimlere cevap veremeyecek düzeyde karmaşık ve ya teknik açıdan yanlış düzenlenmiş bahçeler ortaya çıkmıştır. Oysa yapılacak iyi bir çevre düzenleme çalışmasıyla hem tedavilere destek olunacak, hem farklı rekreasyonel olanaklar sunulacak hem de uzun vadede daha karlı çıkılacaktır. Dolayısıyla yapılan çalışma ve daha önce yapılmış çalışmalar ışığında, iyi bir çevre düzenlemesinin kaçınılmaz şartlardan biri olduğu ortaya konulmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kaplıca turizmi son yıllarda birçok insan tarafından tercih edilmeye başlanmıştır. Bu nedenle, kaplıca merkezleri, eskiden olduğu gibi yalnız sağlık amaçlı değil aynı zamanda rekreasyon amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye'nin geleceğe dönük turizm politikalarının önemli bir kısmı "termal turizm" üzerinedir. Dolayısıyla, bu tesislerin bulunduğu çevre ve çevre düzenlemesi de oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu noktada yapılan çalışmanın sonuçları da tesislerin sahip olacağı güzel ve iyi düzenlenmiş bir çevrenin termal turizmüne önemli katkılar sağlayacağını göstermektedir. Ayrıca, sonuçlar gereksinimler doğrultusunda düzenlenmiş bir çevrenin işletmenin tercih edilmesinde rol oynayacağını ve işletmeye maddi ve manevi kazançlar sağlayacağını göstermiştir. Peyzaj düzenlemelerinin içeriğini oluşturan yapısal ve bitkisel düzenleme maliyetleri ülkemizde yüksektir. Ancak, yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlardan anlaşılacağı üzere peyzaj düzenlemesi yapılmış tesislerin daha çok tercih edileceği belirlenmiştir. Dolayısıyla yüksek maliyetler, tesislerin tercih edilme oranlarının artmasıyla kısa süre içinde amorti edilebilecektir.

Termal turizm konusunda politikalar geliştirilen ülkemizde çevre düzenleme çalışmalarının yasal bir zorunluluk olduğu da unutulmamalıdır. Ülkemizdeki termal alanların planlama ve tasarımında geçerli olan yasa ve yönetmelikler, termal alanlardaki planlama ve tasarımların, konusunun özelliği gereği bazı özel çalışmaları içermesini öngörmektedir. Bu nedenle kaynakların ve tesislerin sürdürülebilir ve ekonomik kullanımlarının sağlanabilmesi için bulunduğu bölgelerin peyzaj planlama ve tasarımlarının ideal bir şekilde yapılması önemlidir. Ayrıca, tesislerin tercih edilmesinde ve tedavilere destek olması noktasında büyük katkıları olan peyzaj düzenlemelerinin, ancak bu mesleğin mensupları olan peyzaj mimarları tarafından yapıldığı takdirde, amaçlanan hedeflere ulaşacağı da unutulmamalıdır. Çevre düzenleme konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan kişilerce yapılacak düzenlemeler sonucunda istenilen hedeflere ulaşmak tesadüflüğün dışında mümkün olmayacaktır. Uluslar arası platformda oldukça değerli bir kaynağa sahip olan ülkemiz bu kaynağı kullanma ve bu pazarda hak ettiği payı alma konusunda, konu hakkında gösterdiği hassasiyet doğrultusunda başarılı olacaktır. Dolayısıyla her geçen gün önem kazanan termal turizm kapsamında değerlendirilecek tesislerin cazibesini artıracak düzenlemeler diğer aktivitelerle kombine edilerek sunulduğunda başarının ve çok amaçlı planlamanın sağlanacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle, çevre düzenlemeleri konusundaki yasalar bir temenniden öte olmalı, daha etkin hale getirilerek konuya gereken önemin verilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim 2001. Kaplıcalar Yönetmeliği, Sağlık Bakanlığı 24.07.2001 tarih ve 24472 sayılı Resmi Gazete.
- Anonim 2005. Termal Tesislerin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, 21.06.2005 tarih ve 25852 sayılı resmi gazete.
- Anonim 2006. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Serbest Peyzaj Mimarlık Müşavirlik Hizmetleri Uygulama, Meslekî Denetim, Büroların Tescili Ve Asgarî Ücret Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 21.03.2006. Resmi Gazete Sayı No: 26115.
- Anonymous 2010. Cultural Itinerary of Historical Spa's, Iter Spa Itineraries Book.
- BSM 2008. Bursa Sağlık Müdürlüğü Gıda ve Çevre Kontrol Şubesi, <http://www.bursayenikaplica.com/kaplicanedir.htm> (25.10.2008).
- Bulut, Y., Göktuğ, T. H. 2006. Sağlık Bulma Yönünde Çevresel Bir Etken Olarak İyileştirme Bahçeleri, GOU Ziraat Fakültesi Dergisi, 23 (2), 9-15.
- Cooper, C.P., Fletcher, J., Noble, A., Westlake, J.N. 1995. Changing Tourism Demand in Central Europe: The Case of Romanian Tourist Spas. The Journal of Tourism Studies Vol. 6, No. 2, DEC.'95 43 s:30-44
- Jeotermal Derneği, 2008. <http://www.jeotermaldernegi.org.tr> (10.02.2010).

- Kalıpsız, A. 1981. İstatistik Yöntemler. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları No: 2837, s:558, İstanbul.
- KTB 2010. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://www.kultur.gov.tr> (10.02.2010).
- MEB 2008. MEB Ders Notları, Milli Eğitim Bakanlığı, <http://www.jeotermalderneği.org.tr/tarih%20i.htm> (25.10.2008)
- Mertoglu, O. 2007. Recent Geothermal Applications in Turkey and Projections for the Year 2013, International Geothermal Development in the near Future Reykjavik, 9 October, 2007
- Monti, S. 2010. Thermalism Between Past And Future, www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/862/1/f1monti.pdf. 10.02.2010
- Özgüner, H. 2004. Doğal Peyzajın İnsanların Psikolojik ve Fiziksel Sağlığı Üzerine Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı: 2, Yıl: 2004, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 97-107
- Simsek, Ş., Mertoglu, O., Bakir, N., Akkus İ. ve Aydogdu, Ö. 2005. Geothermal Energy Utilisation, Development and Projections - Country Update Report (2000-2004) of Turkey, Proceedings World Geothermal Congress. Bildiriler: sayfa, 24-29 April 2005, Antalya, Turkey,
- TERMAL 2010. http://www.termal.gen.tr/termal_kaplica_haritasi (10.02.2010).
- TÜİK 2010. Tesislere Geliş Sayısının Tesis Tür ve Sınıflarına Göre Dağılımı (2005-2007)
- URL-1 2008. <http://turkiyekaplicaları.blogspot.com/2008/02/kaplica-terihe.html>. 25.10.2008
- URL-2 2010. http://www.hotelchatter.com/files/admin/chile_resort.jpg
- Yılmaz, O. 1987. Yalova-Termal Yöresinin Turistik Planlamasında Peyzaj Mimarlığı Kriterlerinin Saptanması, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Basılmamış doktora tezi